

Skydd för ungdomars integritet vid förskrivning av preventivmedel

Syfte

Att möjliggöra att ungdomar tryggt kan få läkemedel, såsom preventivmedel, förskrivna utan att uppgifter riskerar att röjas för vårdnadshavare – särskilt i situationer där det finns risk för kontroll, exempelvis hedersrelaterade sammanhang.

Bakgrund

Nationella läkemedelslistan (NLL) är ett nationellt register som samlar information om alla förskrivna och uthämtade läkemedel. Informationen är tillgänglig för vårdpersonal, apotek och patienten själv. För att skydda patientens integritet finns möjlighet att begränsa åtkomst till uppgifter på olika sätt.

Skyddet kan ske genom olika typer av spärrar, men också genom att individen själv väljer att dölja sin receptinformation digitalt. Dessa åtgärder fyller olika funktioner och kan i vissa fall komplettera varandra.

För ungdomar i ungdomsmottagningens målgrupp kan det bli aktuellt med följande skydd:

Vårdnadshavarspärr – initieras av förskrivaren i syfte att skydda ungdomar från att vårdnadshavare får tillgång till känslig information. Spärren gäller hela förskrivningskedjan, inklusive framtida förnyelser. När en vårdnadshavarspärr är lagd kan apotekspersonalen se att det är en uppgift som inte ska lämnas ut till vårdnadshavare. De spärrade uppgifterna visas inte heller på utskrifter från Nationella läkemedelslistan eller i apotekens e-handelssystem. Därmed begränsas vårdnadshavarens åtkomst.

Vårdpersonal ser inte detaljer om läkemedel med vårdnadshavarspärr i Nationell läkemedelslista, men en markering visar att en spärr finns.

Integritetsspärr – initieras av individen själv för att begränsa åtkomst till recept- och uttagsinformation inom vården. För att kunna aktivera en integritetsspärr måste individen ha fyllt 18 år. När spärren är aktiverad döljs uppgifter om förskrivna läkemedel och uttag från vårdpersonalens åtkomst. Vårdpersonalen kan se att det finns spärrade uppgifter men inte vilka läkemedel det gäller.

Dölja receptinformation digitalt - individen kan själv välja att dölja all sin receptinformation i digitala tjänster, både för sig själv och för eventuella ombud (personer med fullmakt). Detta är ett komplement till spärrarna och kan vara särskilt relevant i situationer där individen inte har full kontroll över sin e-legitimation eller riskerar att någon annan tar del av informationen. När informationen är dold kan den endast ses av vård- och apotekspersonal, medan den inte är tillgänglig via Läkemedelskollen eller för ombud.

Rutiner vid förskrivning till ungdomar under 18 år

För omyndiga personer gäller att vårdnadshavare inte kan se några uppgifter från Nationella läkemedelslistan via digitala tjänster efter att ungdomen fyllt 13 år.

Mellan 13–17 års ålder kan varken vårdnadshavare eller ungdomen själv komma åt några uppgifter från Nationell läkemedelslista via digitala tjänster.

1. Bedömning av behov av spärr

- Gör alltid en bedömning av behovet av skydd vid förskrivning, särskilt om det finns risk för kontroll från vårdnadshavare (t.ex. hedersrelaterade sammanhang).
- Diskutera behovet av spärr med ungdomen och förklara syftet
- Överväg att lägga en vårdnadshavarspärr för att skydda ungdomens integritet.

2. Skapa spärr

Sekretesspärr skapas i Förskrivningskollen [Förskrivningskollen • E-hälsomyndigheten](#).

1. Välj den förskrivning du vill spärra.
2. Klicka på de tre prickarna till höger på förskrivningen.
3. Klicka på Spärra för vårdnadshavare.
4. Klicka på Sätt spärr.

3. Informera ungdomen om att:

- En vårdnadshavarspärren har lagts för att skydda ungdomen från att vårdnadshavare får tillgång till känslig information.
- Uppgifterna visas inte på utskrifter från Nationella läkemedelslistan eller i apotekens e-handelssystem.
- Vårdnadshavarspärren upphör automatiskt när den unge fyller 18 år.
- Spärren kan hävas vid behov, men detta kräver ett aktivt beslut av förskrivaren.

4. Dokumentation

Dokumentera i journal att sekretessbedömning har gjorts och att spärren är lagd.

Information till unga över 18 år

Vid behov av att skydda den personliga integriteten bör den unge informeras om följande alternativ.

Integritetsspärren i Läkemedelskollen

- Vårdpersonal aldrig får ta del av uppgifter från den Nationella läkemedelslistan utan samtycke från ungdomen själv.
- Vårdpersonal inte kan se uppgifter som ungdomen själv spärrat Nationell läkemedelslista. Dock visas information om att det finns spärrade läkemedel.
- Den unge själv fortsatt har tillgång till all information via Läkemedelskollen.
- Spärren gäller tills den unge själv väljer att ta bort den.

Dölja receptinformation digitalt

Informera även om möjligheten att dölja all receptinformation digitalt:

- Den unge kan dölja sin receptinformation för sig själv och sina eventuella ombud (personer med fullmakt).
- Funktionen är särskilt relevant om individen saknar kontroll över sin e-legitimation eller riskerar att någon annan tar del av informationen.
- Döljs informationen kan den endast ses av vård- och apotekspersonal.
- Dölja information görs genom att:
 - logga in i **Läkemedelskollen**, eller
 - kontakta E-hälsomyndigheten via telefon 0771-766 200.

Relaterade dokument

- [Spärrar, - Utbildning för användare av Nationella läkemedelslistan](#)
- [Dölj receptinformation för dig själv och dina ombud - E-hälsomyndigheten](#)

Information om handlingen

Handlingstyp: Riktlinje verkställighet

Gäller för: Ungdomsmottagningar

Innehållsansvar: Erika Kaspersson, (erika36),
Verksamhetsutvecklare

Godkänd av: Agneta Lindkvist, (agnjo28), Områdeschef, Lena
Stenfeldt, (lenst48), Områdeschef

Dokument-ID: RHS9921-2065389356-134

Version: 3.0

Giltig från: 2026-06-16

Giltig till: 2028-06-16